

on Morgan itse. Morgan täydentää Levinasin ajattelua omien huomioi- densa ja muiden ajattelijoiden kaut- ta. Morganin analyysi antaa omaper- räisen ja mielenkiintoisen kuvan siitä, mitä on Levinaslainen eettinen kritiikki ja miltä siihen perustuva yh- teiskunta voisi näyttää. *Levinas's Et- hical Politics* on merkki-paalu, joka tulee viitoittamaan tietä seuraaville Levinasin filosofiaa käsitteleville tut- kimuksille.

PANU-MATTI PÖYKKÖ,
TEOL. MAIST.

SUSANNE DAHLGREN (TOIM.)

Teheranin kodeissa, Kairon kaduilla: Nuorten elämää islamin maissa. Helsinki: Otava 2016. 272 s.

Suomella on pieneksi maaksi yllät- tävän pitkät perinteet kenttätutki- muksessa muslimien parissa. Sus- anne Dahlgren viittaa teoksen joh- dannossa alan pioneeriin Georg August Walliniin, Edward Wester- marckiin ja Hilma Granqvistiin. Hel- singin yliopiston itämaisen kirjalli- suuden professoriksi myöhemmin nimitetty Georg August Wallin vietti 1840-luvulla vuosia Arabian niemi- maalla ja muualla Lähi-idässä tutki- en arabien traditioita ja arabian kie- len murteita. Hänen laajat päiväkir- jansa, kirjeensä ja muu materiaa- li tarjoavat kansainvälisestikin poik- keuksellisen arvokkaan materiaalin ajan olosuhteista. Mainittakoon, et- tä Kaj Öhrnberg, Patricia Berg ja Kira Pihlflyckt ovat julkaisseet tekstit laa- jassa ja moniosaisessa sarjassa (*Georg August Wallin Skrifter*. Svenska Litteratur Sällskapet i Finland, 2010–2017).

Edward Westermarck (1862–1939) on sosiologian ja antropolo- gian uranuurtajia maailmalla. Yk- si tärkeä haara monipuolisen Wes-

termarckin uralla oli Marokossa teh- ty kenttätö, jossa hän tutki muun muassa avioitumisseremonioi- ta. Westermarckin oppilaan Hilma Granqvistin 1920-luvun ja 1930-lu- vun alun kenttätöyöhön pohjautu- vat julkaisut Artas-nimisen palesti- nalaiskylän ihmisten elämästä ovat nykyään klassikon asemassa. Arabi- ankielisinä käännöksinä tutkimuk- sia löytyy helposti esimerkiksi Beiru- tin kirjakaupoista. Suomessa ja eri- tyisesti Helsingin yliopistossa Gran- qvist ei sen sijaan saanut aikanaan arvostusta. Sukupuolen lisäksi tähän vaikutti se, että Suomessa hallitse- va ”Orientin” tutkimuksen traditio sil- loin ja pitkään vielä myöhemminkin oli klassisten ja muinaisten tekstien tutkimus.

Kirjan pääosin nuorta tutkija- polvea edustavat kirjoittajat jatka- vat monin tavoin näiden pioneerien traditiota. He korostavat kunnollisen kenttätöyön ja kielitaidon merkitystä sekä ihmisten arkielämän ymmärtä- misen tärkeyttä. Lähes kaikki kirjoit- tajat ovatkin disiplinaariselta tautal- taan antropologeja. Alan keskeinen tutkimusmenetelmä on osallistu- va havainnointi, jossa tutkija tutki- jan roolinsa ohella osallistuu tutki- mansa yhteisön tai ryhmän elämään usein pitkiäkin aikoja. On luonnol- lista, että kielitaito on tässä tärkeäs- sä roolissa. Ilahduttavasti kirjoitta- jat tuovatkin esille (pääosin) arabi- an osaamistaan arabian sanoilla ja il- maisuilla suomenkielisen tekstin lo- massa. Aina tosin ei ole selvää, millä perusteella jokin täysin normaali ja yleinen arabian sana on valittu elä- vöittämään juuri kuvatun ryhmän elämää.

Kirjan tarkoitus on esipuheen mukaan kuvata sitä, miten muslimit, tässä tapauksessa erityisesti nuoret, elävät ja mikä käytännössä on isla- min uskon ja muiden tekijöiden roo- li. Tavoite on mitä tärkein, sillä edel- leenkin meillä on vahva taipumus tulkita kaikkea, mitä islamilaisessa maailmassa tapahtuu, islamin ja sen pyhien tekstien kautta ikään kuin muslimit olisi ohjelmoitu mekaani-

sesti noudattamaan islamin ”lakeja” vuosisadasta toiseen. Kirja pyrkii ja myös pystyy tärkeällä tavalla osoit- tamaan sen suuren variaation, jo- ta (myös) muslimienemmistöisissä maissa esiintyy. Uskonto on yk- si – toisinaan hyvinkin tärkeä mut- ta joka tapauksessa vain yksi – teki- jä, joka määrittelee kirjan yhteisöjen nuorten elämää. Samalla myös us- konnon sisällä on suurta variaatiota.

Juuri tämän variaation ymmärtä- misen kannalta kirja on erittäin suo- siteltavaa luettavaa kenelle tahansa suomalaiselle erityisesti tänä päivä- nä, jolloin stereotyyppistä ja jopa islamofobisista käsityksistä on tullut valtavirtaa Euroopassakin. Kirja aut- taa tärkeällä tavalla myös ymmär- tämään sitä maailmaa, josta Suo- meenkin tulevat pakolaiset lähte- vät. Kirja on myötäelävä, paikoin lempeäkin, muttei koskaan apolo- geettinen. Kuvauksen kohteena ole- vat maat ovat Jemen, Tunisia, Egypti, Marokko, Iran ja Kamerun. Näistä vain kaksi, Iran ja Kamerun, eivät ole arabimaita, joten perustellusti kirjan kuvaa voi arvostella turhan vahvas- ta arabipainotuksesta. Tietenkään ai- hetta tuntevia kirjoittajia ja tässä ta- pauksessa antropologeja ei ole lo- puttomasti Suomen kaltaisessa pie- nessä ja perustutkimusta heikosti ra- hoittavassa maassa.

Aiheet ovat sen sijaan huomattava- n monipuolisia. Samuli Schielke kuvaa suufilaisen pyhimysjuhlan *muulidin* (kirjakielen *mawlid*) ja mui- den islamilaisten juhlien saamia eri- laisia tulkintoja ja merkityksiä egyptiläisten miesten parissa. Tutustum- me muun muassa kerran vuodes- sa -uskonnollisuuteen ja uskonnon vaatimusten ja käytännön toiveiden välisiin ristiriitoihin. Senni Jyrkiäinen kirjoittaa puolestaan nuorista nai- sista. Aihe on hyvin ajankohtainen ja nykyään myös Egyptissä keskus- teltu: naisten seksuaalinen häirintä, joka erityisesti vuoden 2011 vallan- kumouksen jälkeen nousi kansain- väliseksikin uutisaiheeksi. Jyrkiäinen analysoi häirinnän merkitystä patriarkaalisessa luokkayhteiskunnassa

yhtenä tärkeänä tekijänä, joka vaikuttaa nuorten naisten mahdollisuuksiin liikkua. Itseäni yllätti erityisesti se, kuinka häirintää esiintyi niin pikkukaupungissa etelässä kuin Kairossakin. Varsin yleisen käsitysten mukaan häirintä on nimittäin suurkaupunkien ongelma ja selvästi vähäisempää pienillä paikkakunnilla, joissa ”kaikki tuntevat toisensa”.

Tea Virtasen artikkeli muslimiavioliitoista Kamerunissa oli minulle itselleni erityisen mielenkiintoinen. Lähi-idän tutkijana kamerunilainen todellisuus oli monin tavoin häkellyttävän vieras. Islam ei todellakaan selitä kaikkea, mitä niin sanotussa islamilaisessa maailmassa tapahtuu. Teksti tuo myös hyvin esiin ne paineet, joita standardisoiva ”valtaislam” aiheuttaa ennen eristyneemmille yhteisöille. Prosessi tyyppillisesti kaventaa tulkintoja siitä, mitä islamilainen voi tarkoittaa.

Ulriikka Johansson kirjoittaa nuorten bailukulttuurista vauriissa ja suhteellisen liberaaleissa Teheranin kaupunginosissa. Sekin on mielenkiintoista ja hauskaa lukea erityisesti niille, joilla on kovin kapea käsitys Iranin islamilaisesta tasavallasta. Johansson analysoi pätevästi sitä, kuinka nimenomaan Iranissa kotibileet tarjoavat nuorille ja mikä tärkeintä, myös nuorille naisille, mahdollisuuden kohdata vastakkaisen sukupuolen edustajia. Päinvastoin kuin monissa arabimaissa, jossa nuorilla on ainakin jonkinlaiset mahdollisuudet kohdata toisiansa julkisessa tilassa, Iran valvoo sukupuolirooleja julkisessa tilassa tiukasti. Osin ehkä seurauksena tästä yksityiset kodit ovat saaneet korostuneen roolin turvapaikkana vapaaehtoisempää ympäristöä etsiville iranilaisille, ainakin Teheranin varakauppien osien nuorille.

Susanne Dahlgren käsittelee niin ikään aihetta, joka ei tule ensimmäisenä mieleen islamilaista maailmaa ajateltaessa. Aiheena on nimittäin intiimit ja kielletytkin sukupuolisuhdet ja kohtaamiset eteläisen Jemenin Adenissa Intian valtameren

rannalla. Koska Dahlgren on tehnyt alueella tutkimusta pitkään, kirjoituksessa tulee esille myös historiallinen muutos. Antropologia on humanistis-yhteiskunnallisista tieteenaloista ehkä eniten se, jossa keskitytään mikrotason todellisuuteen. Näkökulman vahvuutena on se, että usein pystytään näkemään sellaista, joka jää pimentoon makrotason analyyseissa. Heikkoutena on se, että tapahtumien laajemmat yhteydet ja perspektiivi saattavat jäädä vailla kunnon analyysia. Joka tapauksessa Dahlgrenin artikkelissa ilmenee hyvin se, kuinka Jemenin vuonna 1990 tapahtuneen yhdistymisen seurauksena maan pohjoisosien ja isoveili Saudi-Arabian huomattavasti konservatiivisemmat traditiot alkoivat voimakkaasti vaikuttaa myös ”syntisessä” etelässä.

Marko Juntusen artikkeli käsittelee Marokon kaupunkiköyhälistön nuorten miesten elämää ja erityisesti sitä, kuinka he käyttävät huumoria selviytymiskeinona. Artikkelin pitäisi olla pakollista luettavaa niille, jotka päättävät suomalaisesta pakolaispolitiikasta. Myös loput artikkelit, Frej Stamboulin artikkeli Tunisian vallankumouksesta ja Henri Onoderan kirjoitus aktivismin merkityksestä kairolaisnuorten elämässä ennen ”Tahririn vallankumousta” alkuvuodesta 2011, ovat antoisaa luettavaa. Onoderan teksti on pätevää taustaa Egyptin nykypolitiikan ymmärtämisen kannalta. Stambouli on muista poiketen sosiologi, minkä vuoksi lähestymistapa on mielenkiintoisesti erilainen. Huomio kannattaa kiinnittää muun muassa islamismien erisuuntausten esittelyyn.

Kuten monessa muussakin erillisiin artikkeleihin pohjautuvassa teoksessa tässäkin on yksi merkittävä puute. Teoksesta puuttuu loppuluku, joka asettaisi ”kertomukset” laajempaan kehikseen. Antropologisten artikkeleiden kohdalla tarve tällaiseen olisi tavallistakin tärkeämpää. Mitä suuria trendejä on nyt meneillään? Mitä esimerkkien nuorille ja nuoruudelle näissä yhteisöis-

sä on spesifiä ja mikä yleistä? Mitkä ovat ne tekijät, jotka vaikuttavat kehitykseen? Vastauksia tai niiden aiheita löytyy sieltä täältä, mutta synteisi puuttuu. Teos on kuin klassinen arabialainen runo: yksittäiset säkeet ovat kuin helmiä, mutta kokonaisuus jää osin hahmottomaksi. Kuvauksena esimerkkitaustien maailmasta teos on sen sijaan erittäin hyvä, taiten toimitettu ja hauska kirjotettu. Se sopii myös hyvin iltalukemiseksi raskaankin työpäivän jälkeen. Vaikka teos ilmentää pyrkimystä korostaa islamin ja kaiken muudenkin uskontojen monimuotoisuutta, niin toisinaan lukija törmää oudon essentiaalisiin käsitteisiin. Esimerkiksi Susanne Dahlgren kirjoittaa siitä, kuinka islamissa toisin kuin kristinuskossa seksuaalisuus ei ole ”...häpeällistä asia vaan osa sitä maallista ja taivaallista ihanuutta, jonka Jumala on ihmiskunnalle suonut”. Veikkaanpa, että myös kristillisten maiden kodeissa ja kaduilla variaatio on suurta.

HANNU JUUSOLA, PROF.

AYAAN HIRSI ALI
Harhaoppinen: Miksi islam tarvitsee nyt uskonpuhdistusta? Suom. Wanda Valtonen. Kuopio: Scanria 2016. 244 s.

Somalialaissyntyisen, nykyään Yhdysvalloissa asuvan Ayaan Hirsi Alin (s. 1969) on tulkittu suhtautuvan vihamielisesti lapsuutensa ja nuoruutensa uskontoon, islamiin. Tästä syystä hänen islam-kritiikkinsä on ollut helppo sivuuttaa. Uudessa teoksessaan (alkuteos *Heretic: Why Islam Needs A Reformation Now*, julkaistiin 2015) Hirsi Ali on edelleen erittäin kriittinen islamia kohtaan, mutta arvioi jossain määrin uudelleen omaa suhdettaan lapsuudenuskontoonsa. Hän ei vielääkään varsi-